

DZIAŁALNOŚĆ WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W KATOWICACH W 2004 ROKU

Cecylia Dzieło, Iwona Markiton

Podstawą prawną funkcjonowania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (zwanego w dalszej części Funduszem) jest ustawa – Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku (Dz.U. nr 62 poz. 627 z późn. zm.) oraz Statut nadany przez Zarząd Województwa Śląskiego.

Fundusz od 11 lat jest istotnym instrumentem wdrażania regionalnej polityki ochrony środowiska. Fundusz wspiera działania na rzecz zrównoważonego rozwoju regionu poprzez preferencyjne dofinansowanie przedsięwzięć realizujących cele długookresowe i krótkookresowe zapisane w wojewódzkim programie ochrony środowiska oraz zapewniających absorpcję środków unijnych dla osiągnięcia w województwie śląskim stanu środowiska wynikającego z ustaleń akcesji Polski do Unii Europejskiej.

Dofinansowanie zadań w roku 2004 udzielane przez Fundusz było zgodne z zasadami określonymi w planie działalności. Na plan działalności Funduszu w 2004 roku składały się:

- „Lista przedsięwzięć priorytetowych planowanych do dofinansowania ze środków WFOŚiGW w Katowicach na rok 2004”,
- „Zasady udzielania i umarzania pożyczek, udzielania dotacji oraz dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek na 2004 rok”,
- „Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków WFOŚiGW w Katowicach na 2004”,
- Plan finansowy WFOŚiGW w Katowicach na 2004 rok.

W roku 2004 opracowana została szczegółowa, krótkookresowa „Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach na lata 2005-2008”. Strategia ta została opracowana na podstawie długookresowej strategii Funduszu – „Strategia WFOŚiGW w Katowicach” oraz z uwzględnieniem działań określonych we „Wspólnej strategii działania Narodowego i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2005-2008”.

Realizacja celów strategicznych i operacyjnych Funduszu przebiegała w warunkach wdrożonego i stale doskonalonego zintegrowanego systemu zarządzania jakością i środowiskowego, zorganizowanego według wymagań międzynarodowych norm ISO 9001 i ISO 14001.

Działalność Funduszu została pozytywnie oceniona w regionie. W dniu 7 maja 2004 roku Fundusz został nagrodzony „Śląską Nagrodą Jakości”. Nagroda przyznana została w kategorii usług publicznych.

Fundusz posiada własną stronę internetową (www.wfosigw.katowice.pl), na której można znaleźć nie tylko podstawowe informacje o Funduszu, ale i o programie dofinansowania zadań ekologicznych, w tym wzory wniosków i wykaz wszystkich dokumentów wymaganych w procedurach przyznawania dotacji oraz pożyczek.

1. Działalność funduszu w celu pełnej absorpcji środków Unii Europejskiej

FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

W 2004 roku Fundusz, jako instytucja pośrednicząca III szczebla, kontynuował realizację zadań związanych z zarządzaniem i wdrażaniem Funduszu Spójności w Polsce. Miejsce i rolę WFOŚiGW w Katowicach w przygotowywaniu na terenie województwa śląskiego przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska, przeznaczonych do finansowania ze środków Funduszu Spójności w latach 2004-2006, określa „Porozumienie w sprawie przygotowania przedsięwzięć w sektorze ochrony środowiska, planowanych do dofinansowania z Funduszu Spójności”, zawarte pomiędzy Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej a 16 wojewódzkimi funduszami.

Minister Środowiska, w 2004 roku, zaakceptował 6 kolejnych projektów z województwa śląskiego do przygotowania wniosków o środki Funduszu Spójności. Ogółem w latach 2003 i 2004 zostało wskazanych przez Ministra Środowiska do przygotowania aplikacji do Komisji Europejskiej 16 projektów z terenu województwa śląskiego. Większość zaakceptowanych projektów dotyczyło gospodarki wodno-ściekowej. Ma to związek z wysokimi kosztami dostosowania przepisów Wspólnot Europejskich, głównie dyrektywy 91/271.

Ogólna wartość projektów zaakceptowanych przez Ministra Środowiska wynosi blisko 738 mln €, a wartość wnioskowanej pomocy z Funduszu Spójności: 557 mln €.

W 2004 roku 10 wniosków zostało przekazanych do Komisji Europejskiej (spośród 16 projektów zaakceptowanych przez Ministra Środowiska). Łączna wartość przekazanych projektów wynosi 440,4 mln €, przy udziale finansowym Funduszu Spójności w kwocie 321,4 mln € (73%).

Spośród 10 projektów złożonych w Komisji Europejskiej – 8 projektów uzyskało w grudniu 2004 roku decyzje Komisji Europejskiej o dofinansowaniu z Funduszu Spójności.

Są to następujące projekty:

1. „Kompleksowy program gospodarki ściekowej dla miasta Będzina”;
2. „Kompleksowa poprawa gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy Bytom”;
3. „Rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej dla mieszkańców gmin Jastrzębie Zdrój, Mszana, Godów, ochrona zlewni rzek Górnej Odry i Wisły”;
4. „Uporządkowanie gospodarki ściekowej w Mysłowicach”;
5. „Ochrona wód jeziora Goczałkowickiego, zbiornika Łąki i zlewni rzeki Pszczynki”, (gmina Pszczyna);

6. „Program kanalizacji sanitarnej gmin dorzecza Górnej Odry z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni ścieków w Raciborzu”;
7. „Kompleksowy program gospodarki wodno-ściekowej miasta Tychy”;
8. „Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy Zabrze”.

Łączna wartość tych projektów wynosi 401,44 mln €, a przyznana dotacja z Funduszu Spójności wynosi 289,32 mln €, co stanowi 72% udziału dofinansowania z Funduszu Spójności.

Dla 6 projektów wskazanych przez Ministra Środowiska nadal trwają prace nad prawidłowym przygotowaniem dokumentów i aplikacji, w sposób zgodny z wymaganiami Komisji Europejskiej. W pracach z przedstawicielami wnioskodawców, tj. służbami inwestycyjnymi, komunalnymi i konsultantami biorą udział pracownicy Wojewódzkiego Funduszu oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Weryfikacja list wojewódzkich proponowanych do dofinansowania ze środków Funduszu Spójności odbywa się w terminach półrocznych. W sporządzonym (na podstawie zgłoszonych Kart Potencjalnego Przedsięwzięcia) w grudniu 2004 roku wykazie zadań wskazanych przez WFOŚiGW w Katowicach do dofinansowania ze środków Funduszu Spójności znajduje się kolejnych 17 projektów z terenu województwa śląskiego. Lista projektów obejmuje 16 z zakresu gospodarki wodno-ściekowej oraz jeden z zakresu gospodarki odpadami.

Ogólna wartość tych projektów wynosi 522,69 mln €, wnioskowana kwota z Funduszu Spójności to 402,98 mln €.

FUNDUSZ ISPA

Od 1 maja 2004 roku zobowiązania Funduszu ISPA przejął Fundusz Spójności. Komitet Zarządzający ds. Funduszu ISPA w latach 2000-2003 zaakceptował z terenu województwa śląskiego 8 projektów. Projekty te zostały złożone przez następujących wnioskodawców: gminy Częstochowa, Gliwice, Katowice, Ruda Śląska, Rybnik, Sosnowiec oraz Międzygminny Związek ds. Ekologii w Żywcu i Samorządowy Chorzowski-Świętochłowski Związek Wodociągów i Kanalizacji w Chorzowie.

Łączny koszt tych zadań wynosi 407,7 mln €, zaangażowanie z Funduszu ISPA – 237,4 mln €. W projektach tych udział środków dotacyjnych z Unii Europejskiej wynosi średnio 58%.

Fundusz w 2002 roku zdecydował o dofinanso-

waniu trzech pierwszych projektów na łączną kwotę 161 mln zł (dla gmin: Gliwice, Ruda Śląska, Rybnik). W roku 2004 podjęta została decyzja o dofinansowaniu kolejnego zadania, realizowanego dla Częstochowy, w wysokości 8,8 mln zł.

PROGRAM SAPARD

W 2004 roku Fundusz kontynuował finansowe wsparcie projektów realizowanych z udziałem przedakcesyjnego programu SAPARD. Większość projektów dotyczyła rozwoju infrastruktury na obszarach wiejskich, a w szczególności poprawy gospodarki wodno-ściekowej.

Pomoc finansowa WFOŚiGW w Katowicach była udzielana w formie pożyczek preferencyjnych i pomostowych. Przyznano 35 pożyczek preferencyjnych na kwotę 41,1 mln zł oraz 27 pożyczek pomostowych na kwotę 23,9 mln zł. Ogółem wsparto realizację 39 gminnych projektów na kwotę 65,0 mln zł. Udział środków unijnych w tych projektach wynosi

45,80 mln zł (średnio ok. 42%).

FUNDUSZE STRUKTURALNE

W oparciu o ustalenia Konwentu Marszałków stworzono warunki do włączenia wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej w proces oceny i przygotowania projektów do dofinansowania ze środków funduszy strukturalnych, zwłaszcza w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR). Przedstawiciele WFOŚiGW w Katowicach brali udział w pracach paneli ekspertów oceniających projekty z zakresu inwestycji wodno-kanalizacyjnych, zagospodarowania odpadów, energii odnawialnej i ochrony powietrza.

Ponadto Fundusz udzielił 9 promes dofinansowania zadań w formie pożyczek (na kwotę 21,9 mln zł) wnioskodawcom ubiegającym się o środki ZPORR. Promesy te dotyczyły projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami i ochrony atmosfery.

2. Gospodarowanie środkami finansowymi w 2004 roku

Środkami finansowymi w 2004 roku WFOŚiGW gospodarował zgodnie z wymogami Rozporządzenia Ministra Środowiska, z dnia 20 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Fundusz prowadzi pełną dokumentację ksiąg rachunkowych w oparciu o przepisy ustawy o rachunkowości. Prowadzony jest audyt wewnętrzny zgodnie z zapisami ustawy o finansach publicznych.

Sprawozdanie finansowe WFOŚiGW za 2004 rok zostało zaopiniowane przez niezależnego biegłego rewidenta z firmy LEX-FIN sp. z o.o. w Katowicach.

Bilans sporządzony na dzień 31 grudnia 2004 roku po stronie aktywów i pasywów zamyka się sumą 805,9 mln zł, o 84,8 mln zł (o 12%) więcej niż na początek. Zwiększenie funduszu nastąpiło w wyniku wypracowania zysku w roku 2004 oraz powiększenia kapitału z aktualizacji wyceny wartości aktywów trwałych.

W roku 2004 wpływy wyniosły 338,6 mln zł, z tego z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i kar pieniężnych wyniosły 169,2 mln zł (50%), natomiast z działalności operacyjnej Funduszu (zwroty rat pożyczek i wpływy z oprocentowania) oraz sprzedaż obligacji wyniosły 168,1 mln zł, co stanowi ok. 49% całości wpływów. Wpływy z opłat produktowych wyniosły 1,3 mln zł.

W roku 2004 nastąpił znaczny wzrost wpływów z opłat za korzystanie ze środowiska, o 57 mln zł, tj. o 64% więcej w stosunku do 2003 roku. Dodatkowe wpływy nastąpiły wskutek wdrożonych przez Śląski Urząd Marszałkowski postępowań egzekucyjnych. Do Funduszu wpłynęły także środki (23 mln zł) z tytułu nadwyżek z gminnych funduszy ochrony środowiska, uzyskane z opłat za wycinkę drzew związaną z inwestycjami drogowymi.

Tabela 1. Struktura wpływów WFOŚiGW w latach 2002-2004 (w mln zł)

Lp.	Wpływy	2002	2003	2004
1.	Wpływy z opłat i kar:	124,8	117,4	169,2
1.1	z opłat za korzystanie ze środowiska	106,6	88,6	145,6
1.2	administracyjnych kar pieniężnych	0,8	0,4	0,6
1.3	nadwyżek opłat z funduszy gminnych	17,4	28,4	23,0
2.	Zwroty rat pożyczek	117,7	128,3	117,2
3.	Wpływy z działalności Funduszu	55,8	35,7	29,4
4.	Pomoc zagraniczna	2,0	1,5	0,0
5.	Inne (zwroty dotacji, sprzedaż obligacji)	0,2	1,6	22,8
	Razem	300,5	284,5	338,6

Tabela 2. Struktura wydatków WFOŚiGW w latach 2002-2004 (w mln zł)

Lp.	Wydatki	2002	2003	2004
1.	Dotacje i dopłaty do kredytów	86,6	90,1	72,5
2.	Pożyczki i kredyty preferencyjne	173,2	237,1	207,9
3.	Koszty działalności Funduszu	9,2	9,4	9,5
4.	Inwestycje własne	0,6	1,4	0,2
5.	Pomoc zagraniczna	3,2	1,5	0,0
6.	Inne (nagrody za działalność, kapitałowe)	1,1	2,3	2,1
	Razem	273,9	341,8	292,2

Wydatki Funduszu w roku 2004 wyniosły 292,2 mln zł (o 15% mniej niż w roku 2003), w tym w formie dotacji – 72,5 mln zł i pożyczek – 207,9 mln zł.

Na wykonanie planu wydatków wpłynęło niższe zapotrzebowanie na środki Funduszu na realizację

przedsięwzięć proekologicznych z uwagi, m.in., na:

- oczekiwanie przez gminy na dotacje z funduszy Unii Europejskiej (rezygnacja z realizacji zadań przez część gmin, które nie otrzymały dotacji w ramach Programu SAPARD, opóźnienia we wdrożeniu Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, oczekiwanie na środki z Funduszu Spójności),
- niepełne wykorzystanie środków (zabezpieczonych umowami) przez gminy realizujące inwestycje z udziałem Funduszu ISPA (plan wypłat 31,5 mln zł, rzeczywiste wypłaty 3,6 mln zł) spowodowane przeciągającymi się procedurami wyboru wykonawców,
- zmniejszenie wysokości wnioskowanego przez gminy udziału środków Funduszu, z uwagi na otrzymywane środki pomocowe,
- oczekiwanie przez przedsiębiorców możliwości korzystania ze środków z funduszy strukturalnych w ramach SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw,

Tabela 3. Pomoc WFOŚiGW udzielona na dofinansowanie zadań proekologicznych w 2004 roku (w tys. zł)

Lp.	Kierunek działania	Udzielona pomoc						Ogółem
		Pożyczki	Dotacje	Umorzenia	Inne			
					Dopłaty do kredytów	Linie kredytowe	Akcje i udziały	
I	Inwestycje, w tym:	205 816,7	47 812,8	30 506,7	218,6	2 053,0	4,0	286 411,8
1.	Ochrona zasobów wodnych, w tym:	95 209,7	3 086,5	12 768,3	51,8	19,7	0,0	111 136,0
1.1.	ochrona wód	81 167,4	1 235,5	12 280,0	51,8	19,7		94 754,4
1.2.	gospodarka wodna	14 042,3	1 851,0	488,3				16 381,6
3.	Gospodarka odpadami i ochrona powierz. ziemi	25 754,5	25 658,0	5 308,8	148,5			56 869,8
4.	Ochrona powietrza	83 986,7	12 739,9	12 006,7	18,3	2 033,3		110 784,9
5.	Zapobieganie poważnym awariom	865,8	6 328,4	422,9				7 617,1
6.	Inne						4,0	4,0
II	Działalność pozainwestycyjna:	73,5	24 457,4	4,0				24 534,9
1.	Ochrona przyrody i lasów		5 836,6					5 836,6
2.	Edukacja ekologiczna		3 608,0	4,0				3 612,0
3.	Zarządzanie środowiskowe:		7 704,0					7 704,0
3.1.	monitoring środowiska		5 000,0					5 000,0
3.2.	programy, badania naukowe, opracowania		1 875,6					1 875,6
3.3.	programy i projekty międzynarodowe		611,7					611,7
3.4.	wspomaganie systemu kontroli opłat		216,7					216,7
4.	Inne, w tym:	73,5	7 308,8					7 382,3
4.1.	profilaktyka zdrowotna dzieci		6 207,1					6 207,1
4.2.	rolnictwo ekologiczne	73,5	1 101,7					1 175,2
III	Nagrody za działalność							998,5
	Ogółem (I+II+III)	205 890,2	72 270,2	30 510,7	218,6	2 053,0	4,0	311 945,2

- zmianę zasad udzielania pomocy publicznej po akcesji Polski do Unii Europejskiej i znacznym opóźnieniu przygotowania i wdrożenia krajowych przepisów wykonawczych w tym zakresie,
- długotrwałą notyfikację przez Komisję Europejską programów pomocowych w zakresie ochrony środowiska,
- przedłużające się procedury wyboru wykonawców,
- problemy z zabezpieczeniem przyznawanych pożyczek.

PRIORYTETY FINANSOWANIA

W 2004 roku pomoc Funduszu na finansowanie ochrony środowiska wyniosła 311,9 mln zł. Kwota ta obejmuje wypłaty z umów dotacji i pożyczek zawartych w 2004 roku oraz z umów zawartych w latach poprzednich. Do pomocy zaliczono również kwotę stanowiącą wartość umorzeń częściowych pożyczek dokonanych w 2004 roku.

Zgodnie z planem działalności najwięcej środków zostało skierowanych na zadania inwestycyjne – 92%.

Podobnie jak w latach ubiegłych, najwyższą kwotę pomocy (w kwocie 110,8 mln zł) uzyskały zadania ochrony atmosfery – 38% udzielonej pomocy na zadania inwestycyjne. Zadania realizowane były przede wszystkim dla ograniczenia niskiej emisji na terenie województwa, w szczególności w aglomeracjach określonych rozporządzeniami Wojewody Śląskiego w sprawie Programów ochrony powietrza dla:

- Aglomeracji Częstochowskiej,
- Aglomeracji Górnośląskiej,
- strefy miejskiej Bielsko-Biała.

Niewiele mniej środków wydatkowano na inwestycje dla ochrony wód – 94,8 mln zł, co stanowi 33% pomocy na inwestycje. Realizowane zadania miały na celu poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych, zgodnie z krajowymi i regionalnymi priorytetami określonymi w programach, w tym w „Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych” i „Programie Odra – 2006”. Inwestycje

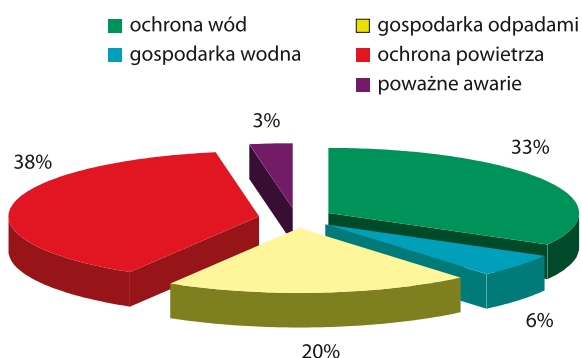
wspomagane były także dotacjami Unii Europejskiej (Programu SAPARD i Funduszu ISPA) oraz środkami budżetowymi gmin i przedsiębiorstw komunalnych.

Na zadania z zakresu gospodarki odpadami wypłacono 56,9 mln zł, co stanowi 20% kwoty udzielonej pomocy – więcej o 19,3 mln zł niż w roku poprzednim. Środki Funduszu przeznaczone zostały głównie na zadania związane z wykorzystaniem odpadów przemysłowych i komunalnych oraz na kontynuację prac rekultywacyjnych terenów zdegradowanych po byłych Zakładach Chemicznych „Tarnowskie Góry”. Realizowane zadania były zgodne z „Planem gospodarki odpadami województwa śląskiego” oraz „Kompleksowym programem gospodarki odpadami niebezpiecznymi w regionie Polski południowej”.

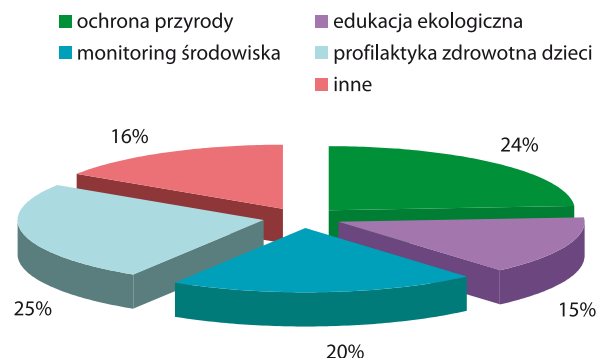
Zadania w dziedzinie gospodarki wodnej otrzymały pomoc w wysokości 16,4 mln zł (6% pomocy). Dotyczyły one głównie budowy i modernizacji urządzeń ochrony przeciwpowodziowej oraz inwestycji związanych z zaopatrzeniem ludności w wodę pitną. Budowa zbiorników wodnych następowała w ramach wdrożenia „Programu małej retencji” zaaprobowanego przez władze regionalne oraz ministrów środowiska oraz rolnictwa i rozwoju wsi.

Na zadania pozainwestycyjne wydatkowano ze środków Funduszu w roku 2004 kwotę w wysokości 24,5 mln zł – 8% udzielonej pomocy ogółem. Główne kierunki wydatków to: ochrona przyrody (24%), edukacja ekologiczna, zwłaszcza dzieci i młodzieży (15%), badania stanu środowiska prowadzone w ramach regionalnego monitoringu (20%), profilaktyka zdrowotna dzieci (25%) oraz prace naukowo-badawcze, rolnictwo ekologiczne i kontrola systemu opłat.

Fundusz jest ważnym partnerem w realizacji zadań dla podmiotów publicznych. W roku 2004 wydatki Funduszu w ponad 60% dotyczyły jednostek sektora finansów publicznych. Z pomocy Funduszu korzystały samorządy i jednostki organizacyjne o charakterze publicznym, przedsiębiorcy – niezależnie od formy

Ryc. 1. Kierunki finansowania zadań inwestycyjnych w 2004 roku

Ryc. 2. Kierunki finansowania zadań pozainwestycyjnych

własności, a także osoby fizyczne (linie kredytowe).

W podziale na beneficjentów wydatki WFOŚiGW w 2004 roku przedstawiały się następująco:

- jednostki samorządu terytorialnego – 161,4 mln zł
  - pozostałe podmioty publiczne – 27,2 mln zł
  - przedsiębiorcy (prywatni i publiczni) – 90,2 mln zł
  - spółdzielnie – 24,5 mln zł
  - inne (np. fundacje, stowarzyszenia, kościoły) – 8,6 mln zł
- Razem – 311,9 mln zł

FINANSOWANIE POŻYCZKOWE

Finansowanie zwrotne stanowi główną formę dofinansowania zadań proekologicznych przez Fundusz. W 2004 roku wypłaty w formie pożyczek i kredytów przekroczyły 207,9 mln zł.

Pożyczki udzielane były przede wszystkim na inwestycje w ochronie atmosfery (na ograniczenie niskiej emisji), na budowę kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków komunalnych.

Na zadania te przeznaczono ponad 87% całości kwoty udzielonych pożyczek i kredytów:

- w formie pożyczek wypłacono 205,9 mln zł,
- w ramach linii kredytowych prowadzonych przez banki ze środków Funduszu wypłacono 2,0 mln zł, głównie na zmianę ogrzewania w lokalach mieszkalnych i usługowych na terenie województwa.

Oprocentowanie pożyczek udzielanych przez Fundusz w roku 2004 było preferencyjne w stosunku do oprocentowania kredytów komercyjnych udzielanych przez banki. Średnie oprocentowanie pożyczek udzielanych przez Fundusz w roku 2004 wyniosło 2,6%, czyli znacznie poniżej stopy redyskonta weksli, która kształtowała się w przedziale od 5,75% (od 26.06.2003 r.) do 7,0% (od 26.08.2004 r.).

Oprocentowanie pożyczek w WFOŚiGW kształtowało się w 2004 roku w przedziale od: 1,15% do 3,45% (w roku 2003 od 0,75% do 3%).

FINANSOWANIE DOTACYJNE

Finansowanie dotacyjne w 2004 roku obejmowało:

- dotacje – 72,3 mln zł
- dopłaty do kredytów preferencyjnych

- (kredyty udzielone przez banki w latach ubiegłych) – 0,2 mln zł
- umorzenia częściowe pożyczek – 30,5 mln zł
- nagrody za działalność w ochronie środowiska – 1,0 mln zł

Dotacje stanowią drugą pod względem wielkości grupę wypłat ze środków Funduszu. W ciągu 2004 roku udzielono dotacji na kwotę 72,5 mln zł (łącznie z dopłatami do kredytów), mniej o 17,6 mln zł niż w roku 2003. Niższe wydatki w formie dotacji dotyczyły głównie inwestycji, m.in. w ochronie powietrza – z powodu zakończenia programu z udziałem środków szwajcarskich oraz ograniczenia przez Fundusz udzielania dotacji na zadania, które są dofinansowywane ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności.

Na dotacje inwestycyjne przypada kwota 48,1 mln zł, a na pozainwestycyjne 24,4 mln zł.

Najwyższe kwoty dotacji wypłacono na zadania inwestycyjne w ochronie powierzchni ziemi, w tym 25 mln zł na rekultywację terenu wraz z unieszkodliwianiem odpadów niebezpiecznych po byłych Zakładach Chemicznych „Tarnowskie Góry”.

Kolejną grupę zadań finansowanych w formie dotacji stanowią zadania z zakresu ochrony powietrza i przedsięwzięcia związane z zapobieganiem poważnych awarii.

Dotacje pozainwestycyjne wyniosły 24,4 mln zł i kierowane były na ochronę przyrody i lasów, edukację ekologiczną, zarządzanie środowiskowe i profilaktykę zdrowotną dzieci.

W roku 2004 umorzono pożyczki w wysokości 30,5 mln zł. Decyzje o częściowym umorzeniu pożyczek podejmowała Rada Nadzorcza. Podstawowym warunkiem umorzenia części pożyczki było terminowe zakończenie realizacji zadania oraz osiągnięcie efektu ekologicznego określonego umową.

Środki z umorzenia pożyczki były przeznaczane przez większość inwestorów na realizację kolejnych zadań ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Zgodnie z obowiązującymi zasadami, wnioski jednostek samorządu terytorialnego o umorzenie pożyczek były rozpatrywane bezpośrednio po zakończeniu zadania i osiągnięciu zakładanych efektów.

3. Wnioski o dofinansowanie zadań

W 2004 roku do Biura Funduszu wpłynęło 998 wniosków (o 199 mniej niż w roku 2003) o dofinansowanie realizacji przedsięwzięć ekologicznych na kwotę ogółem 822 mln zł.

Z ogólnej liczby zgłoszonych wniosków – 137 (na kwotę 148 mln zł) było niekompletnych. Wnioski te do końca roku nie zostały uzupełnione przez wnioskodawców o konieczne informacje i dokumenty

przywołane we wzorze wniosku. W tej liczbie znajdują się także wnioski dotyczące zadań niezgodnych z listą zadań priorytetowych.

Po weryfikacji i ocenie merytorycznej oraz formalno-prawnej do rejestru wniosków zostało wpisanych 861 wniosków zawierających komplet informacji potrzebnych do ich rozpatrzenia. Wnioskowana kwota pomocy finansowej ogółem wynosiła 674 mln zł, w tym na rok 2004 – 307 mln zł.

W 2004 roku Rada Nadzorcza i Zarząd Funduszu przyznał, w formie dotacji i pożyczek, pomoc finansową w łącznej kwocie 461 mln zł na realizację 774 zadań. W wyniku podjętych decyzji zawarte zostały umowy o dofinansowaniu zadań na kwotę 315 mln zł. Na koniec 2004 roku w trakcie zawierania były umowy na kwotę 146 mln zł.

Na realizację przedsięwzięć ekologicznych

w 2004 roku kwota przyznanej pomocy finansowej wyniosła 242 mln zł, a łącznie ze zobowiązaniami z umów z lat poprzednich – 327 mln zł. Dodatkowo do oddziałów Banku Ochrony Środowiska udzielających kredytów preferencyjnych ze środków WFOŚiGW wpłynęły 154 wnioski na kwotę 2,1 mln zł.

Nie została zakończona wydaniem decyzji o dofinansowaniu procedura rozpatrywania dla 87 wniosków. Przyczyną niepodjęcia decyzji o dofinansowaniu zadań było:

- rezygnacja wnioskodawcy z realizacji zadania w 2004 roku – 11 wniosków,
- niespełnienie wymogów formalno-prawnych związanych z uzyskaniem pomocy finansowej – 61 wniosków,
- przesunięcie realizacji zadania na 2005 rok – 5 wniosków,
- inny sposób załatwienia wniosku – 10 wniosków.

4. Zawarte umowy

W 2004 roku zawarto 1159 umów o dofinansowaniu zadań ze środków Funduszu na kwotę ogółem 347,2 mln zł.

Z procentowego podziału kwot umów zawartych w 2004 roku wynika, że Fundusz wspomagał zadania służące przede wszystkim:

- poprawie jakości zasobów wodnych – 47%
- poprawie jakości powietrza – 30%
- gospodarce odpadami i rekultywacji – 15%

Struktura zawartych umów przedstawia się następująco:

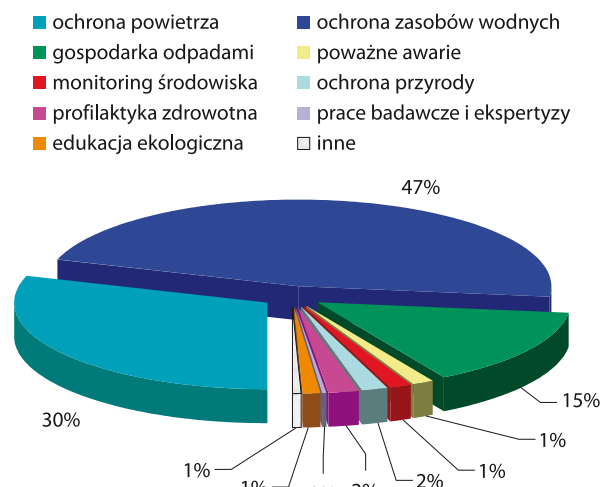
- 503 umowy dotacji na kwotę 58,2 mln zł, (udział dotacji Funduszu w kosztach dofinansowywanych zadań wyniósł 27%),
- 316 umów pożyczek na kwotę 256,5 mln zł, (udział pożyczek Funduszu stanowił 36% kosztów dofinansowanych zadań),
- 186 umów umorzenia pożyczek na kwotę 30,5 mln zł,
- 154 umowy w ramach linii kredytowych na kwotę 2,0 mln zł.

W stosunku do 2003 roku zawarto więcej umów pożyczek, a mniej umów dotacji. Również kwota wynikająca z umów pożyczek jest wyższa niż w roku 2003 (o 57,4 mln zł).

Średnie jednostkowe dofinansowanie wynikające z zawartych umów wyniosło 384 tys. zł, więcej niż w roku 2003 – 289 tys. zł.

Zobowiązania wynikające z zawartych umów na koniec 2004 roku wynosiły 241,9 mln zł, w tym 161 mln zł w formie pożyczek uzupełniających środki Funduszu ISPA na realizację 3 zadań w zakresie infrastruktury wodno-ściekowej w miastach: Gliwice, Ruda Śląska i Rybnik.

Zobowiązania te dotyczą wypłat przewidzianych na 2005 rok (ok. 50%) oraz w latach następnych i stanowią zabezpieczenie finansowania inwestycji o kilkuletnim cyklu realizacyjnym.

Ryc. 3. Wartość pomocy wg umów zawartych w 2004 roku

5. Osiągnięte efekty ekologiczne i rzeczowe

INWESTYCJE

W roku 2004 zakończono realizację 408 zadań inwestycyjnych współfinansowanych przez Fundusz.

OCHRONA ZASOBÓW WODNYCH

W zakresie ochrony wód zakończono realizację 103 zadań, w tym budowę bądź modernizację 15 oczyszczalni pozwalających na oczyszczenie 58 086 m³/dobę ścieków i kolektorów sanitarnych długości 410 km, umożliwiających odprowadzenie do oczyszczalni 12,7 tys. m³/d ścieków.

Do najważniejszych inwestycji ochrony wód oddanych do eksploatacji w 2004 roku należały:

- rozbudowa i modernizacja oczyszczalni komunalnych Bytom – Radzionków (30 000 m³/d), Karoszka w Wodzisławiu Śląskim (15 000 m³/d), dla Gminy Żarki (550 m³/d) i Bukowno (1 650 m³/d),
- budowa oczyszczalni ścieków dla gmin: Czerwionka Leszczyny (przepustowość 5 000 m³/d), Pszów (1 000 m³/d), Bobrowniki (1 000 m³/d), Olsztyn (900 m³/d), Hażlach w Pogwizdowie (600 m³/d) i Kończycach Wielkich (170 m³/d), Konięcpol (500 m³/d), Starcza (300 m³/d),
- modernizacja oczyszczalni ścieków przemysłowych w Zakładach Chemicznych Organika Azot w Jaworznie (1 000 m³/d), Zakładach Mięśnych PREZROL w Żorach (116 m³/d) oraz Zakładzie Produkcji Spożywczej „Jamar” w Lipiu (300 m³/d),
- rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w gminach: Buczkowice (14,4 km), Częstochowa (14,1 km), Łaziska Górne (14,8 km), Miasteczko Śląskie (11,1 km), Pawłowice (13,3 km), Żarki 15,7 km), Żywiec (12,9 km).

W zakresie gospodarki wodnej zakończono realizację 26 zadań, których wynikiem jest:

- zwiększenie wydajności stacji uzdatniania wody pitnej o 1,9 tys. m³/d i wybudowanie 91 km sieci wodociągowej, m.in. w gminach: Kuźnia Raciborska (4,3 km), Ciasna (9,17 km), Goczałkowice Zdrój (5,6 km), Węgierska Górka (7,7 km), Żywiec (5 km),
- modernizacja zbiornika małej retencji w Łazach (pojemność 150,3 tys. m³),
- budowa obwałowania rzeki Rudy (gm. Kuźnia Raciborska) na długości 2,1 km.

GOSPODARKA ODPADAMI I OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI

Do eksploatacji przekazano 27 inwestycji, w tym:

- rozbudowa składowiska odpadów komunalnych w Wilkowicach (o 90 tys. m³),

- kolejne kwatery – K3, K4 i K5 – składowiska odpadów niebezpiecznych (Centralnego Składowiska Odpadów) na terenie byłych Zakładów Chemicznych w Tarnowskich Górach (pojemność 900,7 tys. m³),
- zakład przetwórstwa odpadów komunalnych w Rudzie Śląskiej (linie o wydajności: recyklingu szkła – 35 200 Mg/a, segregacji makulatury 7 000 Mg/a i 1 400 Mg/a tworzyw sztucznych),
- linia technologiczna do gospodarczego wykorzystania odpadów budowlanych przez „Ziobro” s.c. w Pszczynie – 50 tys. Mg/a,
- linia do gospodarczego wykorzystania popiołów lotnych z produktami odsiarczania, wody słonej i odpadów poflotacyjnych 250 000 Mg/a przez PPH „UTEX” sp. z o.o. w Rybniku,
- modernizację ciągu technologicznego odwadniania osadów na oczyszczalni Klimzowiec w Chorzowie i w Korbielowie – Gmina Jeleśnia,
- zagospodarowanie przyrodnicze terenu zwałowiska odpadów powęglowych w Chorzowie (o powierzchni 3,5 ha).

Zakończone zadania pozwoliły także na usunięcie i unieszkodliwienie 297 Mg odpadów niebezpiecznych, w tym przeterminowanych środków ochrony roślin.

OCHRONA POWIETRZA

W roku 2004 zakończono realizację 245 zadań z ochrony atmosfery, które stworzyły możliwość zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery o:

- 3 091 Mg/a zanieczyszczeń pyłowych,
- 195 980 Mg/a zanieczyszczeń gazowych, z tego:
  - 749 Mg/a SO₂
  - 2 000 Mg/a CO
  - 192 492 Mg/a CO₂
  - 436 kg/a b-a-p

Do najważniejszych zadań przekazanych do eksploatacji w 2004 roku należą:

- inwestycje realizowane w ramach lokalnych programów dla obniżenia niskiej emisji w zasobach mieszkaniowych w gminie Bieruń (zmniejszenie pyłu 104,6 Mg/a, SO₂ 31,5 Mg/a), Goczałkowice (pył 88,7 i SO₂ 15,2 Mg/a), Krzanowice (pył 10,6 i SO₂ 6,7 Mg/a), Tychy (pył 73,3 i SO₂ 35,5 Mg/a), Świętochłowice (pył 4,9 i SO₂ 2,6 Mg/a) oraz Sławków (pył 1,0 i SO₂ 0,4 Mg/a),
- modernizacja odpylania bloku nr 7 w Elektrowni „Rybnik” (pył 1 334 Mg/a) oraz pieca łukowego w Odlewni Staliwa „Łabędy” (15,8 Mg/a), zmodernizowanego kotła w Ciepłowni PEC w Gliwicach (170,2 Mg/a),

- modernizacja gospodarki cieplnej w zakładach „Beskidiana” sp. z o.o. Bielsko-Biała (zmniejszenie emisji: pyłu – 45,7 Mg/a, SO₂ – 24,1 Mg/a), Odlewni Żeliwa „Zawiercie” (pył – 2,8 Mg/a, SO₂ – 5,6 Mg/a), Nadwiślańskiej Spółce Energetycznej w Łędzinach (pył – 8,8 Mg/a, SO₂ – 11,7 Mg/a),
- modernizacja i rozbudowa systemu ciepłego miasta Pyskowice (pył – 198,732 Mg/a, SO₂ – 28,965 Mg/a),
- zakup dla komunikacji miejskiej 22 autobusów wyposażonych w zespoły napędowe spełniające normę EURO-3 i zmniejszające zanieczyszczenia pyłowo-gazowe do atmosfery dla miast: Jastrzębie Zdrój, Jaworzno, Katowice, Tychy.

Kontynuowana była przez gminy na terenie województwa akcja zmiany sposobu ogrzewania w obiektach oświatowych i służby zdrowia, co przyczyniło się lokalnie do obniżenia „niskiej emisji”.

Przeprowadzona została przebudowa źródeł ciepła przez inne instytucje, w tym z zastosowaniem alternatywnych źródeł energii:

- na rzecz zabudowy pompy ciepła w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Żywcu, dla budownictwa mieszkaniowego w Wodzisławiu Śląskim, w Zespole Szkół w Kozięgłowach, w budynkach Starostwa Powiatowego w Tarnowskich Górach,
- kolektory słoneczne w budynkach Zespołu Pałacowo-Parkowego w Brynku, Zespołu Szkół Technicznych w Wodzisławiu, Szkoły Podstawowej nr 1 w Goczałkowicach, Przychodni Zdrowia w Tąpkowicach, Domu Pomocy Społecznej w Drużykowej,
- kotłowni opalanych biomasą w Nadleśnictwie Katowice, Instytucie Inżynierii Środowiska Politechniki Częstochowskiej, HPU „KEM” w Dąbrowie Górniczej, siedzibie Stowarzyszenia na Rzecz Wszystkich Istot w Bystrej.

ZAPOBIEGANIE I LIKWIDACJA POWAŻNYCH AWARII I ICH SKUTKÓW

Zakończono realizację 7 zadań związanych z zapobieganiem wystąpienia poważnych awarii, w wyniku których zakupiono dla Ochotniczych Straży Pożarnych sprzęt i wyposażenie pożarnicze i 12 lekkich samochodów oraz dla KM PSP w Siemianowicach Śląskich samochód ratowniczo-gaśniczy, wyposażony w urządzenie do ograniczenia stref skażeń środowiska.

DZIAŁANIA POZAINWESTYCYJNE

W wyniku zakończenia realizacji 362 zadań pozainwestycyjnych z udziałem środków WFOŚiGW uzyskano następujące efekty rzeczowe i ekologiczne:

- wysadzono 5 308 tys. szt. sadzonek na po-

wierzchni 735 ha, 706 ha upraw objęto ochroną a 2 095 ha pielęgnacją,

- w ramach programu dla Beskidów: wysadzono 3 936 tys. szt. sadzonek drzew na powierzchni 587 ha, 1888 ha upraw objęto ochroną a 1 656 ha pielęgnacją, na powierzchni 303 ha wykonano zabiegi agrotechniczne, wykonano przygotowanie gleby: wiosenne 479 ha i awansowe 142 ha,
- w ramach Akcji „Posadź swoje drzewko” posadzono 42 279 szt. sadzonek drzew i krzewów w 277 obiektach (przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne, ośrodki zdrowia otwarte i zamknięte, organizacje społeczne, straż pożarna),
- wykonane zostały cięcia i zabiegi pielęgnacyjne 998 drzew, w parkach zabytkowych w Będzinie, Bielsku-Białej, Czerwionce, Gieble, Jaworzu, Łodygowicach, Kozach, Parzymiechach, Poraju, Pszczynie, Reptach, Rydułtowicach, Rybniku,
- wycięto 465 drzew chorych oraz oczyszczono 10 ha terenu z samosiewek w WPKiW w Chorzowie, wykonane zostały zabiegi ochronne 120 pomników przyrody na terenie Zespołu Parków Krajobrazowych,
- przywrócono biologiczną aktywność gleby na powierzchni około 16 ha pod przyszłe kolekcje roślin w powstającym ogrodzie botanicznym w Mikołowie,
- zagospodarowany został pod kątem dydaktyczno-turystycznym teren Zespołu Parków Krajobrazowych: otoczenie zbiornika „Pająk” w Kopiskach, okolice Skatek Rzędkowickich i Skat Morskich, wykonano ścieżkę rowerowo-pieszą przez Józefów, Ogrodzieniec, Podzamcze,
- zabezpieczono 180 miejsc rozrodu płazów poprzez umieszczenie 180 szt. tablic informacyjnych,
- utworzono ścieżki dydaktyczne, w których zamontowano 95 tablic dydaktyczno-informacyjnych, wykonano obiekty towarzyszące oraz wydano przewodniki i foldery informacyjne w Zespole Parków Krajobrazowych, Jaworzu, Knurowie, Świętochłowicach, Nadleśnictwie Rudziniec i Siewierz,
- doposażono w aparaturę i urządzenia sale wykładowe i laboratoria na kierunkach związanych z ochroną środowiska i gospodarką wodną na wyższych uczelniach: Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej, Politechnice Częstochowskiej, Politechnice Śląskiej, Uniwersytecie Śląskim, Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Wyższej Szkole Zarządzania w Częstochowie,
- doposażono w pomoce dydaktyczne służące rea-

- lizacji zadań edukacyjnych ośrodki edukacji ekologicznej w parkach krajobrazowych w Nadleśnictwach: Brynek, Koszęcin, Rudziniec, Węgierska Górka, Siewierz,
- zorganizowano 53 konferencje, sympozja, szkolenia, w których wzięło udział ok. 2 500 uczestników: wydano 6 930 egz. materiałów pokonferencyjnych,
  - zorganizowano warsztaty ekologiczne w ośrodkach edukacji ekologicznej, w których wzięło udział 7 010 dzieci i młodzieży,
  - wyemitowane zostały 140 audycje radiowe, 36 programów telewizyjnych z cyklu „Blżej natury” oraz wydano 936 kolumn druku w prasie w ramach promocji ochrony środowiska w mediach,
  - wydano 143 500 egz. plakatów, ulotek informacyjnych, folderów, przewodników,
  - zaprenumerowano dla 612 szkół „Aurę”, dla 311 szkół „Przyrodę Górnego Śląska”, a dla 1 864 szkół „Zieloną Ligę”,
  - zorganizowano wystawy pokonkursowe, zloty ekologiczne, Tydzień Ziemi i akcje „Sprzątanie Świata”,
  - z wyjazdów zdrowotnych realizowanych w trakcie roku szkolnego na tzw. „zielone szkoły” skorzystało 29 009 dzieci, w okresie wakacji i ferii zimowych wyjechało 19 621 dzieci,
  - w ramach profilaktyki specjalistycznej z wyjazdów skorzystało 2 317 dzieci, badaniami w ramach walki z ołowicą objęto 3 584 dzieci, a profilaktyką zdrowotną w miejscu zamieszkania objęto ok. 7 200 dzieci,
  - prowadzone były stałe badania stanu środowiska w regionalnym systemie monitoringu środowiska w zakresie:
    - podsystemu monitoringu powietrza, w tym w sieci automatycznych stacji pracujących w systemie alertowo-ostrzegawczym,
    - monitoringu wód powierzchniowych, wód podziemnych, gleb oraz hałasu,
  - na powierzchni 7 535 ha gleb o podwyższonej kwasowości lub zanieczyszczonej metalami ciężkimi wysiano 22 239 ton wapna nawozowego.
-